

Федотов О.П.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
морського та митного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Одеса, Україна)

УДК 342.951 (477)

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ЕЛЕКТРОННОГО РОЗПОДІЛУ МИТНИХ ДЕКЛАРАЦІЙ

Статтю присвячено дослідженню питання електронного розподілу митних декларацій в процесі призначення автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі посадової особи підрозділу митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією. На основі аналізу чинного законодавства України з питань державної митної справи встановлено, що впровадження розподілу електронних версій митних декларацій між посадовими особами підрозділів митного оформлення у автоматичному режимі в порядку черговості їх надходження до підрозділів митного оформлення сприяє прозорому оформленню електронних версій митних декларацій.

Ключові слова: автоматизована система митного оформлення, Державна фіскальна служба України, електронний розподіл, митна декларація, митні формальності, підрозділ митного оформлення, програмно-інформаційний комплекс «Інспектор-2006».

Федотов А.П. К вопросу об электронном распределении таможенных деклараций. – Статья.

Статья посвящена исследованию вопроса электронного распределения таможенных деклараций в процессе назначения автоматизированной системой таможенного оформления в автоматическом режиме должностного лица подразделения таможенного оформления для выполнения таможенных формальностей по соответствующей таможенной декларации. На основе анализа действующего законодательства Украины по вопросам государственного таможенного дела установлено, что внедрение распределения электронных версий таможенных деклараций между должностными лицами подразделений таможенного оформления в автоматическом режиме в порядке очередности их поступления в подразделения таможенного оформления способствует прозрачному оформлению электронных версий таможенных деклараций.

Ключевые слова: автоматизированная система таможенного оформления, Государственная фискальная служба Украины, электронное распределение,

таможенная декларация, таможенные формальности, подразделение таможенного оформления, программно-информационный комплекс «Инспектор-2006».

Fedotov A.P. To the Issue of Electronic Distribution of Customs Declarations. – Article.

The article is dedicated to researching the issue of electronic distribution of customs declarations in the process of assignment of customs clearance in automatic mode by customs clearance subdivision officer for completion of customs formalities according to corresponding customs declaration. On the ground of analysis of active legislation of Ukraine that concerns the issues of public customs affairs, it was determined that implementation of distribution of electronic versions of customs declarations among customs clearance subdivision officers in automatic mode in order of precession of their receipt in customs clearance subdivisions contributes into transparent registration of electronic versions of the declarations.

Keywords: automated system of customs clearance, the State Fiscal Service of Ukraine, electronic distribution, customs declaration, customs formalities, customs clearance subdivision, program and information complex «Inspector-2006».

Модернізація та комплексне оновлення законодавства України з питань державної митної справи, з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України, шляхом імплементації міжнародних митних стандартів, що встановлюють партнерські взаємовідносини між митними адміністраціями, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та окремими громадянами, дозволили органічно вирішити питання зменшення впливу «людського фактора» на процес та результат митного оформлення товарів, підвищення ефективності митного контролю як одного з методів митного регулювання. Разом із тим, позитивним зрушенням у напрямку модернізації процесу здійснення митних формальностей посадовими особами органів митного спрямування Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України), стало впровадження автоматизації процесу розподілу митних декларацій, поданих для митного оформлення, між посадовими особами підрозділу митного оформлення.

Беззаперечно, такий крок став вагомим у процесі наближення процедур митного контролю та митного оформлення до європейських стандартів. Адже завдяки електронному розподілу митних декларацій, поданих для митного оформлення, між посадовими особами підрозділу митного оформлення зводиться до мінімуму суб'єктивний фактор під час здійснення митних формальностей (спрацьовує безконтактний метод). Однак

у процесі проведення досить швидких трансформаційних змін законодавства України з питань державної митної справи виникло чимало невирішених питань, які безпосередньо стосуються порядку електронного розподілу митних декларацій в процесі призначення автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі посадової особи підрозділу митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією. У зв'язку з чим наукова та практична цінність, а також актуальність проведеного дослідження не викликає сумнівів.

На сьогодні проблематика інформатизації сфери державної митної справи, а також питання спрощення процедур митного контролю та митного оформлення товарів є досить актуальними. Зазначеним питанням приділяють увагу у своїх роботах вчені-правознавці та практики митної галузі: Є.В. Додін, С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, Ю.Д. Кунєв, А.В. Макаренко, В.П. Науменко, П.В. Пашко, П.Я. Пісний, Д.В. Приймаченко та інші. Разом з тим, враховуючи процес активного реформування сфери державної митної справи, питання щодо електронного розподілу митних декларацій в процесі призначення автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі посадової особи підрозділу митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією залишилося поза увагою науковців. Однак відсутність науково-методичного забезпечення у питаннях електронного розподілу митних декларацій сприяє виникненню чималої кількості перешкод та бар'єрів на шляху державної митної справи до міжнародних вимог та стандартів.

Метою статті є виявлення та дослідження проблеми електронного розподілу митних декларацій в процесі призначення автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі посадової особи підрозділу митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією.

Одним із основних інструментів здійснення державної митної справи та обов'язковою умовою реалізації права на переміщення товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України є їх митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення з метою забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів [2, п. 23 ст. 4, ч. 1 ст. 246].

Митні формальності підлягають виконанню відповідними особами та органами митного спрямування ДФС України з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи [2, п. 29 ст. 4].

Слід зазначити, що до прийняття наказу Міністерства фінансів України від 28.03.2016 р. № 395, яким було запроваджено розподіл митних декларацій між посадовими особами підрозділів митного оформлення в автоматичному режимі в порядку черговості їх надходження до підрозділів митного оформлення [4], попередні спроби керівництва ДФС України та керівників окремих митниць ДФС України в питаннях контролю за розподілом, реєстрацією, перевіркою та прийняттям до оформлення у митному відношенні митних декларацій [1; 3] були не досить вдалими.

Наприклад, листом ДФС України від 20.07.2015 р. № 26302/7/99-99-24-02-02-17 було запроваджено певний механізм розподілу митних декларацій між посадовими особами підрозділів митного оформлення, розташованими поза межами пунктів пропуску через державний кордон України. Цей механізм зобов'язував посадових осіб, які згідно зі своїми функціональними обов'язками здійснювали у підрозділах митного оформлення розподіл електронних версій митних декларацій між іншими посадовими особами цих підрозділів,

виконувати певні формальності, пов'язані з розподілом, реєстрацією, перевіркою та прийняттям до митного оформлення електронних версій митних декларацій [3].

Так, після отримання електронної версії митної декларації у складі електронного повідомлення, засвідченого електронним цифровим підписом декларанта, та проведення послідуєчого форматологічного контролю правильності заповнення граф електронної версії митної декларації, посадова особа, яка згідно своїх функціональних обов'язків здійснювала у підрозділі митного оформлення розподіл електронних версій митних декларацій, виконувала такі дії:

- заносила електронну версію митної декларації до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України з автоматичним присвоєнням реєстраційного номеру електронній версії такої митної декларації;

- здійснювала послідовний (у порядку надходження) розподіл електронних версій митних декларацій шляхом проставлення номера штампа «під митним контролем» посадової особи, визначеної для виконання митних формальностей за електронною версією такої митної декларації [3].

У той же час, розподіл електронних версій митних декларацій у підрозділах митного оформлення, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, здійснювався шляхом вибору відповідного електронного повідомлення у порядку пред'явлення товарів і транспортних засобів для виконання митних формальностей [3].

На жаль, на період 2015 – першої половини 2016 рр. такий механізм розподілу митних декларацій між посадовими особами підрозділів митного оформлення, запроваджений ДФС України, не допоміг нівелювати всеосяжної ролі посадових осіб, які згідно з функціональними обов'язками здійснювали у відділах митного оформлення розподіл електронних версій митних декларацій.

Інший механізм розподілу митних декларацій було запроваджено в межах окремо визначеної митниці ДФС України – Одеської митниці ДФС України. Так, начальники

митних постів Одеської митниці ДФС України повинні були забезпечувати розподіл митних декларацій між посадовими особами підрозділів митного оформлення для виконання ними митних формальностей у термін, що не перевищує 5 хвилин з моменту отримання посадовою особою підрозділу митного оформлення, яка згідно з функціональними обов'язками здійснює розподіл митних декларацій, такої декларації [1, п. 1.1], а також забезпечувати реєстрацію, проведення перевірки та прийняття митної декларації для оформлення у термін, що не перевищує 20 хвилин з часу її подання декларантом або уповноваженою ним особою [1, п. 1.2].

При цьому, начальник відділу ІТ Одеської митниці ДФС України повинен був здійснювати постійний аналіз середнього терміну:

- між часом отримання митної декларації посадовою особою підрозділу митного оформлення, яка згідно з функціональними обов'язками здійснює розподіл митних декларацій, та часом її розподілу посадовій особі підрозділу митного оформлення для виконання митних формальностей;

- між часом подання митної декларації та часом її реєстрації;

- між часом реєстрації митної декларації та часом закінчення її перевірки;

- між часом закінчення перевірки митної декларації та часом прийняття її до оформлення [1, п. 2].

Проводячи аналіз механізму розподілу електронних версій митних декларацій, який було запроваджено в підрозділах митного оформлення Одеської митниці ДФС України, можна зробити висновок, що особливого чи відмінного від положень Митного кодексу України та Наказу Міністерства фінансів України від 28.03.2016 р. № 395 бачення хронометражу робочого часу посадових осіб пунктів митного оформлення митних постів Одеської митниці ДФС України у розрізі розподілу, реєстрації, перевірки та прийняття до митного оформлення електронних версій митних декларації в Дорученні начальника Одеської митниці Державної фіскальної служби України від 16.03.2016 р.

№ 13/15-70-00, яке здобуло чергову гучну назву «Декларація за 20 хвилин», не передбачалося [1].

Крім того, необхідно зазначити, що до прийняття наказу Міністерства фінансів України від 28.03.2016 р. № 395 «Про затвердження Змін до Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа», жоден нормативно-правовий акт не проводив чіткого розмежування понять «розподіл», «реєстрація», «перевірка» та «прийняття до митного оформлення» митних декларацій [4; 6; 7; 8].

На сьогодні положеннями законодавства України з питань державної митної справи чітко визначено, що реєстрація митної декларації, її перевірка та прийняття митної декларації для оформлення є сукупністю митних формальностей за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку [5, розділ 4 Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа]. При цьому, реєстрація митної декларації включає: перевірку відповідності формату електронної копії митної декларації на паперовому носії (електронної митної декларації) та електронної копії декларації митної вартості на паперовому носії (електронної декларації митної вартості) встановленим вимогам та фіксування дати й часу подання митної декларації для оформлення [5, п. 4.1 Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа]. Перевірка митної декларації – перевірка наявності поданих разом з митною декларацією рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, та у випадках, встановлених Митним кодексом України, декларації митної вартості; перевірка за допомогою програмного забезпечення правильності заповнення митної декларації відповідно до вимог, встановлених законодавством з питань державної митної справи; перевірка відповідності

відомостей, унесених до електронної копії митної декларації, відомостям, що внесені до митної декларації, поданої на паперовому носії [5, п. 4.2 Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа]. Прийняття митної декларації для оформлення – сукупність митних формальностей, які передбачають виконання відповідною посадовою особою пункту митного оформлення окремих дій з проставлення у митній декларації згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа відбитка штампа «під митним контролем»; проставлення відбитка штампа під митним контролем на рахунку або іншому документі, який визначає вартість товару (у разі подання його на паперовому носії); унесення номера штампа під митним контролем до електронної копії митної декларації (у разі подання митної декларації на паперовому носії) або до електронної митної декларації [5, п. 4.3 Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа].

Аналіз положень законодавства України з питань державної митної справи дає змогу стверджувати, що розподіл митних декларацій – призначення автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі посадовою особою пункту митного оформлення, на яку буде покладено виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією. Отже, розподіл митних декларацій здійснюється в автоматичному режимі в порядку черговості надходження митних декларацій для митного оформлення та не є видом митних формальностей.

Дійсно, на теперішній час майже весь процес документообігу у сфері державної митної справи відбувається виключно в електронному вигляді, а декларування товарів із їх подальшим митним оформленням здійснюється шляхом:

– електронного декларування та електронного митного оформлення за допомогою автоматизованих систем суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та модулів автоматизованої системи митного оформлення програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006» Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України, з використанням можливостей мережі Інтернет. За допомогою електронного декларування та електронного митного оформлення у місцях розташування відповідних підрозділів митниць ДФС України приймаються та оформлюються електронні митні декларації без надання митних декларацій на паперовому носії;

– використання у місцях митного оформлення (у місцях розташування відповідних підрозділів митниць ДФС України) програмно-технічних модулів «Інформаційний термінал», яких призначено для самостійного введення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в автоматизовану систему митного оформлення електронних копій митних декларацій. Однак, виходячи з практики митного оформлення, можна зробити висновок, що використання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності технічних можливостей програмно-технічного модуля «Інформаційний термінал» митниць ДФС України не прикилося. А тому суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, у переважній своїй більшості, використовують можливість електронного обміну за допомогою своїх автоматизованих систем та модуля Автоматизованої системи митного оформлення програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006» єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України з використанням мережі Інтернет.

Отже, після подання декларантом митної декларації до митного оформлення автоматизованою системою митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією в автоматичному режимі призначається посадова особа підрозділу митного оформлення. Такий розподіл митних декларацій здійснюється в порядку черговості їх надходження для митного оформлення [5, абз. 1 п.

3.7. Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа].

Цілком зрозуміло, що розподіл електронних версій митних декларацій здійснюється за допомогою технічних можливостей програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006», який інтегровано до автоматизованої системи митного оформлення ДФС України. При цьому, положеннями п. 3.8 Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа передбачено, що у випадку, коли посадова особа пункту митного оформлення, яка розпочала митні формальності за митною декларацією, не завершила їх у свій робочий час або перебуває у стані тимчасової непрацездатності, виконання митних формальностей за митною декларацією може бути передано керівником цього пункту митного оформлення або особою, яка виконує його обов'язки, іншій посадовій особі пункту митного оформлення [5].

Однак у цьому контексті виникає окреме питання – щодо призначення автоматизованою системою митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією посадових осіб підрозділу митного оформлення, які працюють по змінному графіку роботи, так як на момент призначення автоматизованою системою митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією, посадова особа підрозділу митного оформлення може мати вихідний в роботі між змінами. Крім того, передбачена штатним розписом посадова особа підрозділу митного оформлення, яку було визначено в автоматичному режимі для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією, може бути відстороненою від виконання обов'язків за посадою на час здійснення дисциплінарного провадження, знаходитися на лікарняному, у службовому відрядженні (у межах України або за її межами), у відпустці тощо.

При цьому згідно положень ч. 1 ст. 255 Митного кодексу України, митне оформлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення повинно бути завершено протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо такі товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей [2]. У зв'язку з цим виникає необхідність передачі виконання митних формальностей за митною декларацією від посадової особи, визначеної в автоматичному режимі для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією, до іншої посадової особи підрозділу митного оформлення. Однак, на сьогодні положеннями Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа не передбачено можливості передачі керівником пункту митного оформлення або особою, яка виконує його обов'язки, виконання митних формальностей за митною декларацією від посадової особи, визначеної в автоматичному режимі для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією (яка може мати вихідний в роботі між змінами, може бути відстороненою від виконання обов'язків за посадою на час здійснення дисциплінарного провадження, знаходитися на лікарняному, у службовому відрядженні (у межах України або за її межами), у відпустці тощо), до іншої посадової особи підрозділу митного оформлення [5].

Впровадження розподілу електронних версій митних декларацій між посадовими особами підрозділів митного оформлення в автоматичному режимі в порядку черговості їх надходження до підрозділів митного оформлення більш-менш сприяє прозорому оформленню електронних версій митних декларацій, що, перш за все, мінімізує корупційні чинники при

здійсненні митного оформлення товарів. Однак, на нашу думку, з метою безумовного виконання вищевказаних положень, керівникам митниць ДФС України необхідно забезпечити щоденний контроль (з урахуванням обґрунтованості тривалості виконання митних формальностей, фактичної наявності посадових осіб підрозділів митного оформлення, які здійснюють митні процедури та їх функціональних обов'язків) за здійсненням розподілу електронних версій митних декларацій в автоматичному режимі автоматизованої системи митного оформлення в порядку черговості надходження, та за випадками передання керівниками підрозділів митного оформлення або особами, які виконують їх обов'язки, виконання митних формальностей іншим посадовим особам згідно положень п. 3.8. Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа.

Адже спрощення процедур митного оформлення, скорочення часу для проведення таких процедур ні в якому разі не має негативно впливати на ефективність реалізації органами митного спрямування ДФС України своїх завдань. Однак наявність окремих законодавчих прогалин є базисом, який заважає повноцінному перегляду традиційних підходів до здійснення митного оформлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення та запровадженню сучасних процедур митного контролю та митного оформлення, що дозволить Україні наблизитися до міжнародних стандартів та значно спростити новітню парадигму здійснення державної митної справи [9, с. 8; 10].

ЛІТЕРАТУРА

1. Доручення начальника Одеської митниці Державної фіскальної служби України від 16.03.2016 р. № 13/15-70-00/.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Урядовий кур'єр. 2012. № 86. С. 9–26.
3. Про виконання митних формальностей: лист Державної фіскальної служби України від 20.07.2015 р. № 26302/7/99-99-24-02-02-17.

4. Про затвердження Змін до Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2016 р. № 395 // Офіційний вісник України. 2016. № 31. Ст. 1253.
5. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 631 // Офіційний вісник України. 2012. № 64. Ст. 2627.
6. Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації: наказ Державної митної служби України від 14.10.2002 р. № 561 // Офіційний вісник України. 2002. № 46. Ст. 2102.
7. Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації: наказ Державної митної служби України від 20.04.2005 р. № 314 // Офіційний вісник України. 2005. № 17. Ст. 925.
8. Про затвердження Типової технології контролю та митного оформлення товарів та інших предметів: наказ Державної митної служби України від 14.10.1998 р. № 828 // Офіційний вісник України. 1999. № 4. С. 78.
9. Федотов О.П. Адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи: теорія та практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: 12.00.07 / Федотов Олександр Павлович; НУ ОЮА. – О., 2016. 38 с.
10. World Customs Organization. The online Harmonized System database is available through an individual or multi-user subscription. URL: <http://harmonizedsystem.wcoomdpublications.org/>

